

(Samo)regulacija etike u znanosti i visokom obrazovanju u Hrvatskoj

Zagreb, travanj 2017.

(Samo)regulacija etike u znanosti i visokom obrazovanju u Hrvatskoj

Institucionalni pregled

Autori: Dražen Hoffmann, Nives Miošić
Zagreb, travanj 2017.

Ovaj je pregled nastao zahvaljujući financijskoj potpori Open Society Foundations programa Think Tank Fund

Sadržaj

Uvod	4
Pojmovi vezani uz sustav etike u znanosti i visokom obrazovanju	5
Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje	5
Znanstvene organizacije	6
Etika u znanosti	7
Etički (pod)sustav, regulacija i samoregulacija	7
Okvir za etičku regulaciju – uloga OEZVO i Etičkog kodeksa Odbora	8
Institucija i procedure	8
Norme i sadržaj	11
Okvir za etičku samoregulaciju – etička tijela i etički akti znanstvenih organizacija	15
Zaključak i preporuke	19
Popis referenci	23
Dodatak 1.: Popis znanstvenih organizacija uključenih u pregled	25
Dodatak 2.: Instituti prepoznati u etičkim aktima znanstvenih organizacija	27

Uvod

U hrvatskoj javnosti, unatoč proklamiranom visokom mjestu znanosti i obrazovanja na listi političkih prioriteta, teme koje se tiču akademske zajednice razmjerno rijetko zadobiju zapaženije mjesto. No, kroz pojavljivanja ove tematike u medijima, najprominentnije mjesto imale su dosad teme koje su se odnosile na slučajeve akademskog nepoštenja, a osobito kada su njihovi protagonisti¹ bile javno, odnosno politički eksponirane osobe. U nekolicini takvih slučajeva dosad bi se dogodilo da tema akademskog integriteta u Hrvatskoj nakratko postane aktualna, da bi ubrzo potonula u drugi plan i ponovno postala domenom interesa tek malobrojne zajednice sveučilišnog znanstveno-nastavnog osoblja te profesionalnih istraživača vezanih uz znanstvene institute.

U pozadini svih slučajeva akademskog nepoštenja koji su zadobili publicitet stajale su neke nefunkcionalnosti u sustavu etičke (samo)regulacije² u znanosti i visokom obrazovanju. Ovaj je sustav sastavljen od etičkih tijela koja djeluju na razini različitih znanstvenih organizacija, a njegova je najviše pozicionirana i razmjerno javno najvidljivija institucija *Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju* (dalje: OEZVO), tijelo koje u sustavu obavlja dužnost najvišeg tumača (ali ne i arbitra s odlučivačkim ovlastima) problematike etike u znanosti, a koje na prijedlog Vlade RH bira Sabor.

Ono što područje etike u znanosti i visokom obrazovanju čini *sustavom* je istodobno postojanje razgranate mreže tijela nižeg reda, odnosno etičkih tijela čiji su mandati ograničeni samo na njihove matične institucije, a koja postupaju po unutarnjima pravilnicima tih institucija – etičkim aktima koje najčešće imaju fakulteti, visoka učilišta i znanstveni instituti. No, usprkos normiranosti područja i propisanim procedurama postupanja te iako su informacije o konkretnim postupanjima etičkih tijela daleko najčešće javno nedostupne, sugovornici iz akademske zajednice u intervjuima potvrđuju kako se etički prijestupi u znanstvenoj zajednici zaista događaju, a kad neki od njih dođu do javnosti i ispostavi se kako su ostali neregulirani, nameće se pitanje što su to nadležna tijela propustila učiniti.

Izravni povod za izradu ovog pregleda bili su događaji vezani uz optužbe za plagiranje upućene filozofu dr. sc. Pavi Barišiću ubrzo nakon njegovog stupanja na dužnost ministra znanosti i obrazovanja krajem 2016. godine. Prema javno raspoloživim informacijama³, OEZVO je krajem 2016. donio mišljenje prema kojemu je Barišić u članku „Does Globalization Threaten Democracy?“ iz 2008. počinio etički prekršaj plagiranja. Na tragu ovog mišljenja, oporba je u siječnju 2017. pokrenula pitanje povjerenja Barišiću kao ministru znanosti i obrazovanja. Paralelno s glasanjem o povjerenju ministru, od strane Sveučilišta u Zagrebu pokrenuta je ustavna tužba⁴ zbog prekoračenja ovlasti Odbora, u smislu njegovog postavljanja iznad etičkih tijela znanstvenih organizacija izmjenama Etičkog kodeksa kojim operira u svojem radu.

¹ Sve pojmove korištene u ovom pregledu koji sadrže rodno značenje, treba tumačiti kao da se odnose jednako na muški i ženski rod (član/članica, student/studentica itd.).

² O smislu pojma samoregulacije, v. niže podnaslov *Etički (pod)sustav, regulacija i samoregulacija*.

³ <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=47938>

⁴ <http://www.telegram.hr/politika-kriminal/zamolili-smo-istaknutu-strucnjakinju-da-nam-pojasni-zbrku-oko-ustavne-tuzbe-sveucilista-borasa-i-barisica/>

Prema priopćenju OEZVO iz siječnja 2017. koje potpisuje predsjednik Odbora dr. sc. Ivica Vilibić, razmjeri neetičnih znanstvenih praksi u hrvatskoj znanstvenoj i akademskoj zajednici nisu zanemarivi:

Naime, Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju je kroz svoj kontinuirani rad u posljednje dvije godine riješio više desetaka pristiglih predmeta⁵, nastojeći potaknuti pripadnike akademske zajednice na dosljednu primjenu etičkih načela u svom radu. Odbor se pritom suočio s nezainteresiranošću većine visokoškolskih i znanstvenih institucija za etička pitanja, uključujući i prakse neobjektivne, pristrane prosudbe kršenja etičkih načela, kao i potpuni izostanak sankcija čak i u slučajevima u kojima je neprijeporno utvrđeno teško kršenje Etičkog kodeksa Odbora ili etičkih kodeksa sastavnica.

Svrha ovog pregleda je pružiti pregled sustava koji regulira područje etike u znanosti i visokom obrazovanju, iz perspektive institucionalnih preduvjeta za uspostavu standarda znanstvene produkcije, te ukazivanje na eventualne ranjivosti koje su unutar sustava prisutne zbog različitih rješenja u njegovom dizajnu, od ograničene supsidijarnosti u nadležnostima tijela, preko razmjerno širokog prostora za arbitrarnost samoregulacije i izostanka odgovornosti na razini pojedinih znanstvenih organizacija, do nedostatke transparentnosti rada i mogućnosti za marginalizaciju ključnog tijela u sustavu.

Pregled je izrađen temeljem analize dokumenata koji propisuju nadležnosti i načine rada tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja u Hrvatskoj te polustrukturiranih intervjua s upućenim akterima. Ispitanici u intervjuima izabrani su kriterijem sposobnosti doprinosa u smislu verifikacije i dopune podataka, a iz kruga osoba s poznavanjem problematike sustava znanosti i visokog obrazovanja, bilo iz perspektive zaposlenih u sustavu, bilo iz bavljenja ovom tematikom iz medijske ili *policy* perspektive.

Pojmovi vezani uz sustav etike u znanosti i visokom obrazovanju

Znanstvena djelatnost i visoko obrazovanje

Temeljni zakonski akt koji regulira područje znanosti i visokog obrazovanja je *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* (NN 60/15, dalje u tekstu: ZZDVO). ZZDVO, uz reguliranje brojnih aspekata funkcioniranja sustava znanosti i visokog obrazovanja, u svojem šestom dijelu (čl. 112) propisuje postojanje sustava za regulaciju etike u znanosti i visokom obrazovanju, odnosno njegovih dvaju glavnih elemenata – Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju te *Etičkog kodeksa OEZVO* kojeg Odbor donosi, a čije važenje obuhvaća sve fizičke i pravne osobe koje se bave znanstvenom produkcijom u Hrvatskoj.

Uz ove središnje, posljednji, trinaesti stavak članka 112. stvara zakonski preduvjet za uvođenje ostalih elemenata sustava etike u znanosti i visokom obrazovanju – etičkih

⁵ Iako odredba Poslovnika OEZVO (čl. 30.) propisuje da zaključni dokumenti o ovim slučajevima (odluke i mišljenja) mogu biti objavljeni, to u praksi nije bio redovit slučaj; o praksama objavljivanja dokumenata OEZVO, v. bilješku br. 12. niže.

podstava znanstvenih institucija, odnosno etičkih povjerenstava i etičkih kodeksa, koji moraju biti usklađeni s Etičkim kodeksom kojeg donosi OEZVO.

Znanstvene organizacije

Prema definiciji kojom operira ZZDVO, znanstvene organizacije su entiteti koji su, upisom u Upisnik znanstvenih organizacija pri Ministarstvu znanosti i obrazovanja, registrirani za obavljanje znanstvene djelatnosti u Hrvatskoj. Izrijekom, to su:

*sveučilišta i njihove sastavnice, javni znanstveni instituti, znanstveni instituti, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti kao i druge pravne osobe i njihove ustrojstvene jedinice upisane u Upisnik znanstvenih organizacija.*⁶

Tako osim visokoobrazovnih ustanova i znanstvenih instituta, u znanstvenom sustavu u Hrvatskoj djeluje još i 70 pravnih osoba koje su registrirane za obavljanje znanstvene djelatnosti; među njih se ubrajaju tri ustanove od posebnog značaja (Nacionalna sveučilišna knjižnica, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“), bolnice i zdravstvene ustanove s istraživačkim jedinicama, državni instituti i zavodi, arhivi, muzeji i druge ustanove.

No, znanstvena djelatnost nije u jednakoj mjeri prioritet svih upisanih organizacija. ZZDVO u čl. 47. propisuje kako se:

...Sveučilište, fakultet i umjetnička akademija osnivaju (...) radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja, znanstvene, stručne i umjetničke djelatnosti te druge djelatnosti u skladu sa zakonom i svojim statutom,

dok se veleučilišta i visoke škole:

osnivaju (...) radi obavljanja djelatnosti visokog obrazovanja (...) te mogu obavljati stručnu, znanstvenu i umjetničku djelatnost u skladu s ovim Zakonom i svojim statutom.

Zbog činjenice da, uz nastavnu, znanstvena djelatnost predstavlja njihovo glavno područje rada, pojam 'znanstvene organizacije' u kontekstu ovog rada koristit će se kao pojam koji obuhvaća samo visoka učilišta (veleučilišta i sveučilišta) te znanstvene institute, dok druge pravne osobe nisu uključene u ovaj pregled jer im znanstvena produkcija nije temeljna djelatnost.

Nadalje, pojam 'znanstvene organizacije' u kontekstu ovog rada označava isključivo *javne* znanstvene organizacije, odnosno ona visoka učilišta i institute kojima je Republika Hrvatska izvorni osnivač, nositelj osnivačkog prava, ili koje su pravne sljednice ranije osnovanih javnih sveučilišta i instituta. Iako u Hrvatskoj operira i nekoliko privatnih znanstvenih organizacija⁷, fokus ovog pregleda je ograničen na javne znanstvene organizacije i zato što one najveći dio svojeg financiranja ostvaruju iz javnih izvora te su u središtu javnih politika znanosti i visokog obrazovanja kao strateškog javnog interesa za Republiku Hrvatsku.

⁶ ZZDVO, čl. 22.

⁷ Prema podacima AZVO, radi se o 2 privatna sveučilišta, 2 privatne visoke škole te 2 privatna znanstvena instituta.

Etika u znanosti

Pojam znanstvene etike ili etike u znanosti i visokom obrazovanju obuhvaća onaj segment standarda ponašanja koji predstavlja etiku u bavljenju znanstvenim radom u užem smislu. Utoliko, ovaj pregled obuhvaća profesionalna pravila koja reguliraju procedure inherentne znanstvenoj djelatnosti, kao što su prikupljanje podataka, provođenje eksperimenata ili drugih metoda prikupljanja podataka koje involviraju ljudske ispitanike ili životinje, korištenje izvora iz literature te javno nastupanje i održavanje primjerene distance prema drugim akterima s kojima znanstvena zajednica često ima kontakta, uključujući aktere iz domene institucionalne politike. Iz ovoga slijedi kako su neka od ponašanja koja zabranjuju etički kodeksi znanstvenih organizacija postupci poput plagiranja i autoplagiranja, rada bez prijavljivanja relevantnih povezanih interesa ili u potencijalnom, percipiranom ili stvarnom sukobu interesa, diskriminatorno postupanje prema suradnicima, studentima i trećim stranama te lažiranje postupaka i rezultata prikupljanja podataka. Ovaj pregled *ne* obuhvaća onaj skup standarda koji se odnosi na profesionalno i savjesno izvršavanje radnih zadataka za znanstvenu organizaciju kao poslodavca, obzirom da ova pravila nisu izravno vezana uz znanstvenu i visokoobrazovnu djelatnost, već opće norme ponašanja za znanstvenike u svojstvu zaposlenika.

Područje znanstvene etike ima definiciju kojom operiraju etički akti najvećeg dijela analiziranih znanstvenih organizacija, a zajednički elementi tih definicija uključuju razumijevanje etike kao:

1. skupa načela, prava i obveza u profesionalnim i ljudskim odnosima, te
2. područja koje obuhvaća vrijednosti poštenja, znanstvene izvrsnosti, slobode izražavanja, ljudskog dostojanstva, profesionalne i osobne odgovornosti.

Pritom, pojedine se znanstvene organizacije pozivaju i na druge, za svoja znanstvena polja specifične standarde, što je osobito slučaj s organizacijama iz biomedicinskog područja.

Etički (pod)sustav, regulacija i samoregulacija

Pojam *etičkog sustava* odnosi se na shvaćanje prema kojemu postoje različiti sektori u kojima je poželjno uspostaviti etičke norme i regulirati ponašanje obnašatelja javnih dužnosti. Pritom svaki od tih sustava čine tijela sa srodnim i komplementarnim javnim ovlastima, a kojima je zajednički skup usmjerenosti na slične rizike za pojavljivanje sukoba interesa.⁸

Jedan je od takvih specijaliziranih etičkih sustava i onaj koji vrijedi za područje znanosti i visokog obrazovanja. Taj je pak sustav sastavljen od etičkih institucija i etičkih akata znanstvenih organizacija, od kojih za svaku možemo konstatirati kako ima vlastiti etički *pod*sustav, sastavljen od organizacijskog tijela nadležnog za pitanja znanstvene etike te akt koji regulira djelokrug i ovlasti te načine postupanja tog tijela.

⁸ Za više detalja o ovakvom razumijevanju specijaliziranih etičkih sustava, v. GONG-ovu analizu „Pomak prema upravljanju sukobom interesa“ (2014.); dostupno na stranici: http://gong.hr/media/uploads/20140616_analiza_prema_upravljanju_sukobom_interesa_final.pdf

No, etički sustav znanosti i visokog obrazovanja dizajniran je u određenoj mjeri centralizirano, zahvaljujući postojanju OEZVO i Etičkog kodeksa Odbora, pri čemu osobito Kodeks funkcionira kao svojevrsni predložak i uzor za oblikovanje etičkih akata na nižim razinama.

Pojam *samoregulacije* u kontekstu ovog pregleda odnosi se na načelo – ugrađeno i u Poslovnik Odbora – prema kojemu svi akteri koji se bave znanstvenom produkcijom načelno trebaju regulirati pitanja etike znanstvenog rada na najnižoj, odnosno sebi najbližoj mogućoj institucionalnoj razini, dakle, na razini svojih matičnih znanstvenih organizacija. Ovo je načelo supsidijarnosti dodatno institucionalizirano izmjenama i dopunama Etičkog kodeksa OEZVO iz lipnja 2015.⁹, kojima je eksplicitno propisana hijerarhija postupanja etičkih tijela:

Ustanove u sustavu dužne su rješavati pitanja povrede Kodeksa, kao i svih pojava diskriminacije, sukoba interesa i drugih nečasnih akademskih ponašanja, primarno putem etičkih povjerenstava organizacijske jedinice u kojoj se moguća kršenja pojavljuju (npr. fakultet, institut).

Pri utvrđivanju mogućih kršenja ovih pojava poštivat će se hijerarhijski red postupanja u kojem se predmet prvotno razmatra i rješava pri stalnim ili privremenim etičkim povjerenstvima/tijelima organizacijske jedinice u kojoj se moguće kršenje pojavljuje (npr. fakultet, institut).

Sljedeća su razina etička povjerenstva/tijela više organizacijske jedini (npr. sveučilišta, veleučilišta), a završna je razina Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju.¹⁰

Izmijenjeni članak 7. tako je i eksplicitno propisao načelo supsidijarnosti kao načelo za funkcioniranje sustava etike u znanosti i visokom obrazovanju. Ovaj institucionalni odabir, iako se pokazao pravno spornim (v. niže), ima ulogu u jačanju sustava jer omogućava „treniranje“ provedbe etičkih načela u praksi te osnaživanje etičkih podsustava znanstvenih organizacija za kvalitetnije nošenje sa specifičnim pitanjima koja se pojavljuju u njihovom svakodnevnom radu.

U nastavku pregled donosi analizu funkcioniranja središnjih elemenata sustava: OEZVO i Etičkog kodeksa Odbora, na strani regulacije, te etičkih akata i etičkih tijela znanstvenih organizacija, na strani samoregulacije.

Okvir za etičku regulaciju – uloga OEZVO i Etičkog kodeksa Odbora

Institucija i procedure

Zadaća je Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, prema definiciji sadržanoj u čl. 112. st. 3. ZZDVO:

⁹

https://www.azvo.hr/images/stories/tijela_agencije/Eti%C4%8Dki_kodeksa_OEZVO_IZMJENE_I_DOPUNE.pdf

¹⁰ Čl. 1.

promicanje etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnim odnosima i u odnosima prema javnosti, te u primjeni suvremenih tehnologija i u zaštiti okoliša.

OEZVO u punom sastavu ima devet članova koje bira Hrvatski sabor na plenarnoj sjednici, a na prijedlog Vlade. Sukladno članku 112. ZZDVO:

Članove Odbora predlažu Nacionalno vijeće za visoko naobrazbu, Nacionalno vijeće za znanost, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Rektorski zbor, Vijeće veleučilišta i visokih škola, znanstvene organizacije, sveučilišta, ministar te druge organizacije i osobe sukladno oglasu kojim se poziva na predlaganje članova Odbora.

OEZVO Saboru najmanje jednom godišnje podnosi izvještaj o svojem radu.

Odbor iz svojih redova većinom glasova bira predsjednika i zamjenika predsjednika. Dužnosti predsjednika OEZVO-a odnose se na javno predstavljanje Odbora te obavljanje proceduralnih zadataka za Odbor, kao što je sazivanje i predsjedanje sjednicama Odbora, predlaganje dnevnog reda sjednica te potpisivanje odluka i mišljenja Odbora.¹¹ Interesantna je karakteristika odlučivanja u OEZVO činjenica da je, teoretski, moguće usvojiti odluku odbora sa samo trećinom od ukupnog broja glasova, utoliko što je za donošenje pravovaljanih odluka potrebna nazočnost većine članova Odbora (5 od 9), te natpolovičan broj glasova nazočnih članova Odbora (3 od 5 – čl. 16.). No, nije poznato kakvim su većinama dosad donošena rješenja Odbora, budući da zapisnici o tijeku sjednica i zapisnici o glasanju nisu javni (v. niže).

Odbor se oslanja na Agenciju za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) za infrastrukturu za svoj rad te logističku podršku, utoliko što se sjednice Odbora u pravilu održavaju u prostorijama AZVO, a Odbor predmete zaprima i putem komunikacijskih kanala Agencije. Zapisnici sjednica Odbora čuvaju se u AZVO, a administrativne poslove za OEZVO obavlja osoba zaposlena u AZVO.

Pozicija OEZVO može se u osnovi opisati kao ona drugostupanjskog tijela u odnosu na etička tijela drugih akademskih, visokoobrazovnih i znanstveno-istraživačkih institucija. Članak 11. Poslovnika OEZVO popisuje kako Odbor:

...u pravilu raspravlja o predmetima o kojima je prethodno postupano u predmetnoj ustanovi (fakultet, sveučilište, institut, itd...), osim ako Odbor ne smatra opravdanim izravno preuzeti predmet.

No, uloga Odbora ne odgovara u punom smislu onoj višestupanjskog tijela utoliko što on ne predstavlja odlučivačku instancu s izvršnim ovlastima, osim ovlasti predlaganja pokretanja postupka oduzimanja znanstvenog zvanja, koju Odbor dijeli s brojnim drugim tijelima u sustavu visokog obrazovanja. Odbor o predmetima koji mu dolaze s nižih instanci – etičkih tijela znanstvenih organizacija – odlučuje samo u obliku preporuka, prijedloga i primjedbi, a ne odluka s obvezujućom snagom ili presuda koje bi mogle potvrđivati ili opovrgavati odluke

¹¹ Poslovnik OEZVO, čl. 4.

tijela niže razine. Naprotiv, upravo odluke tih tijela i etički akti temeljem kojih su one bile donesene mogu biti važne za očitovanje OEZVO:

Odbor u svojem radu, ovisno o predmetu, može tražiti dodatne stručne informacije mjerodavnih stručnjaka.

Odbor može u svojem radu, na odgovarajući način, uzeti u obzir etičke kodekse ustanova u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, posebice kad se radi o predmetima o kojima raspravlja.¹²

Karakteristično je za rad etičkih tijela u sustavu znanosti i visokog obrazovanja da svoj posao obavljaju u relativnoj tajnosti i uz malo objavljenih informacija, što je do određene mjere razumljivo obzirom da se bave temama koje načelno pripadaju internoj problematici znanstvenih organizacija, te uz koje se vezuju reputacijski rizici znanstvenika o kojima su se vodili etički postupci. U tom su smislu i informacije o radu OEZVO razmjerno siromašne – Poslovnik OEZVO u čl. 30. propisuje ograničenja koja vrijede za javno iznošenje informacija o radu Odbora:

Članovi Odbora mogu se u javnosti izjašnjavati o problematici iz područja etike, ali ne o pitanjima navedenim u pozivu za određenu sjednicu s dnevnim redom, i to u razdoblju od primitka poziva s dnevnim redom pa do usvajanja zapisnika sjednice na kojoj je zaključena rasprava o tom pitanju.

Svaki član Odbora može, u smislu odredbi prethodnih stavaka ovog članka, nakon zaključenja rasprave o pojedinom pitanju i usvajanja zapisnika s te sjednice, osobne stavove iznositi javno.

Članovi Odbora ne smiju iznositi stajališta drugih članova Odbora o pitanjima koja su iznesena u kontekstu rasprave na sjednici Odbora, kao ni dijelove rasprave ili osobna imena vezana uz raspravu.

Javnost rada Odbora ima i dodatna ograničenja, od kojih neka mogu bitno utjecati na dostupnost informacija o njegovom djelovanju. Ova su ograničenja također popisana u čl. 30. Poslovnika OEZVO, koji propisuje kako:

Predsjednik i članovi Odbora ne smiju iznositi podatke iznijete na sjednici koji se smatraju povjerljivima.

Povjerljivim podacima smatraju se:

- dnevni red sjednice,*
- zapisnik Odbora,*
- rasprava nazočnih na sjednici,*
- akti i podaci koje Odbor na sjednici proglasi povjerljivima.*

Ovaj popis povjerljivih podataka o radu OEZVO ima za posljedicu to da tek za mali dio informacija o radu Odbora postoji poslovnička osnova za javnost. Izostanak javne najave sjednica i povjerljivost dnevnih redova čine efektivno nemogućim doći do informacije o tome kojim se predmetima Odbor u datom trenutku bavi. Povjerljivost zapisnika – pa i izoliranih i

¹² Poslovnik OEZVO, čl. 11.

redigiranih zapisnika o glasanju – čini nemogućim doći do informacije o odnosima glasova o pojedinačnim predmetima unutar OEZVO, budući da se ne objavljuju čak niti s isključenim informacijama koje bi upućivale na konkretne osobe u Odboru. Napokon, ovlast Odbora da diskrecijskom odlukom proglasi i druge podatke povjerljivima do kraja sužava raspon potencijalno dostupnih informacija o radu OEZVO.

Na internetskim stranicama Odbora¹³ dostupna su izvješća OEZVO podnesena Saboru od triju dosadašnja saziva Odbora, 2006.-2007., 2008.-2009. i 2014.-2016. No, ono što nije dostupno su konkretne odluke donesene od OEZVO, a čiji je dio (od 2006. do 2009.) prethodno već bio objavljen.¹⁴

Budući da, prema čl. 7. Poslovnika, OEZVO održava sjednice najmanje jednom u dva mjeseca, nameće se pretpostavka kako Odbor upravo tim tempom i donosi odluke Odbora koje je moguće objaviti. No, praksa objave informacija o radu OEZVO više nije takva da bi to bilo moguće utvrditi.¹⁵

Je li Odbor obavezan objavljivati ove informacije? Važećim je Zakonom o pravu na pristup informacijama (NN 85/15) propisano kako su među informacijama javnih tijela koje moraju biti javno dostupne i dnevni redovi radnih sjednica (čl. 12.) te odluke donesene na njima (čl. 10. st. 1. al. 2., 12.). OEZVO nema vlastitu pravnu osobnost, dok je AZVO ima. No, u tom je smislu problematičan stav OEZVO, izražen u priopćenju za medije izdanom 10. siječnja 2017.¹⁶:

Objavljivanje informacija o radu Odbora nije u nadležnosti AZVO-a, nego samog Odbora.

Gore opisani izostanak prakse objave informacija o radu OEZVO, ali i ustrajanje na poziciji kako objava tih informacija nije u nadležnosti AZVO kao tijela koje administrativno servisira OEZVO, predstavljaju problematično polazište za otvaranje rada Odbora.

Norme i sadržaj

Temeljni dokument kojim se Odbor služi u svojem radu je Etički kodeks odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, koji kodificira načela etičnog postupanja u različitim segmentima znanstveno-

¹³ <https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku/izvjesca>

¹⁴ Naime, u nekom trenutku tijekom izrade ovog pregleda, s internetskih stranica AZVO uklonjene su prethodno dostupne poveznice na mišljenja i odluke OEZVO donesene u razdoblju između 2006. i 2009. a za čiju su javnost sukladno čl. 30. Poslovnika OEZVO već odavno bili stečeni uvjeti. Poveznice su se nalazile na podstranici <https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku/odluke-odbora-za-etiku-2006-2009>, koja je u trenutku pisanja ove napomene (travanj 2017.) nedostupna. Uvid u strukturu prijašnje stranice dostupan je putem internetske arhive *Internet Wayback Machine*, na adresi: <https://web.archive.org/web/20160321051658/https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku/odluke-odbora-za-etiku-2006-2009>. Nakon uklanjanja poveznica na ovu arhivu objava – koja nije više dostupna na stranicama AZVO – odluke i mišljenja OEZVO nisu ponovno učinjeni javno dostupnima.

¹⁵ Prema očitovanju AZVO, radi se o „utvrđivanju izgleda i sadržaja stranice, što uključuje i objavu mišljenja iz nadležnosti Odbora, uz poštivanje propisa koji se odnose na zaštitu osobnih podataka“:

<http://faktograf.hr/2017/04/29/odbor-za-etiku-barisic-plagiranje/>

¹⁶

https://www.azvo.hr/images/stories/Iz_medija/Priop%C4%87enje_za_javnost_Odbor_za_etiku_10.1.2017.pdf

istraživačke i visokoobrazovne djelatnosti. Kodeks se sastoji od deset članaka, koji reguliraju ukupno osam područja:

- Čl. 2.: Odgovorna provedba znanstvenog i nastavnog rada
- Čl. 3.: Obveze prema matičnoj ustanovi i javnosti
- Čl. 4.: Odnos prema studentima
- Čl. 5.: Odnos prema ostalim zaposlenicima
- Čl. 6.: Dužnosti, obveze i prava studenata
- Čl. 7.: Odgovornost ustanova u sustavu
- Čl. 8.: Znanstveno nepoštenje i prijevarena u znanosti
- Čl. 9.-10.: Sukob interesa i privrženosti

Najoperabilnije odredbe Kodeksa smještene su u čl. 8.: *Znanstveno nepoštenje i prijevarena u znanosti* te u čl. 9.-10.: *Sukob interesa i privrženosti*. Članak 8. regulira oblike ponašanja koje Etički kodeks OEZVO definira kao prekršaje znanstvene etike. Kodeks navodi popis od deset oblika ponašanja koji su neprihvatljivi u znanosti:

- (1) *izmišljanje – izmišljanje podataka ili rezultata i njihovo bilježenje ili objavljivanje;*
- (2) *krivotvorenje – zlouporaba materijalima istraživanja, opremom ili postupcima te mijenjanje i naknadna manipulacija izvornim podacima ili njihovo neutemeljeno ispuštanje iz analize (primjerice za svrhu „uljepšavanja“ rezultata);*
- (3) *plagiranje – prepisivanje ili preuzimanje ideja, misli, riječi i rezultata drugih autora i prikazivanje kao svojih ili novih; u obzir je potrebno uzeti i pravila, tj. posebnosti pojedinih akademskih disciplina vezane uz konvenciju, stil i očekivanja načina citiranja objavljenih djela;*
- (4) *onemogućivanje rada drugih znanstvenika, znanstvenih skupina ili dr. namjernim oštećivanjem ili uništavanjem materijala, opreme ili podataka;*
- (5) *suvišne, tj. dvostruke i višestruke publikacije istovjetnoga izvornog znanstvenog rezultata (osim kada je to službeno drugačije regulirano, uz jasnu naznaku i odobrenje primarnog publikacijskog tijela);*
- (6) *istodobno slanje rukopisa znanstvenih radova na recenziju ili objavljivanje u više časopisa, osim kada je to službeno drukčije regulirano;*
- (7) *zlouporaba autorstva:*
 - a. *poklonjeno autorstvo – nezaslužno autorstvo, neispunjeni uvjeti autorstva (v. čl. 2., st. 2) i zahtjevi za takvim, nezasluženim autorstvom*
 - b. *podmetanje autorstva – gdje se nekoga bez znanja i pristanka dopisuje na popis autora*
 - c. *brisanje autora koji ispunjavaju uvjete za autorstvo s popisa autora;*
- (8) *namjerno krivo ili naklono citiranje literature;*

- (9) *iskrivljeno i neistinito obavještanje o stanju vlastitih radova (primjerice „u tisku“ ili „prihvaćen za objavljivanje“ ako to nije istina);*
- (10) *skrivanje sukoba interesa i privrženosti.*¹⁷

Članci 9. i 10. detaljnije elaboriraju posljednju stavku prethodnog dijela, onu koja se odnosi na sukob interesa i privrženosti te nepotizam. Odredbe ovog dijela Kodeksa vrlo su kratke i štire – prema definiciji u čl. 9. Kodeksa, sukob interesa je:

...pojava u kojoj djelovanje člana ove zajednice uključuje postojanje sukoba osobnih interesa i obveza prema ustanovi, ili u razumnoj mjeri postoji privid takve situacije.

Sukob privrženosti pojava je u kojoj postoji djelovanje ili zaposlenost koje ograničuju obavljanje radnih obveza i odgovornosti preuzetih od matične ustanove.

Nužno je da se svaki sukob interesa i privrženosti podnese na uvid ustanovi na procjenu, tako da ih se može, u razumnoj mjeri, izbjeći i nadzirati.

Uz ovaj članak, jedini je drugi spomen sukoba interesa u Kodeksu onaj u čl. 3. (*Obveze prema matičnoj ustanovi i javnosti*), gdje je propisano načelo nepostojanja sukoba interesa u odnosu na vlastitu znanstvenu organizaciju te „nepostojanje financijskog i vlasničkog sukoba interesa“.

Članak 10. propisuje zaštitu znanstvenih organizacija od nepotističkih praksi sljedećom odredbom:

U ustanovama u sustavu potrebno je, zbog izbjegavanja nepotizma, izbjegavati zapošljavanje osoba za koje se, zbog rodbinskih ili bliskih odnosa s osobama koje bi im bile izravno nadređene, može u razumnoj mjeri procijeniti postojanje sukoba interesa.

Posljednja dva članka Kodeksa pokazuju problem pod-definiranosti ozbiljnih rizika za kršenje profesionalne etike koji postoje u bilo kojem djelovanju od javnog interesa, pa tako i u znanstvenoj djelatnosti. Iako propisuje obvezu upravljanja sukobom interesa, čl. 9. zapravo nudi tek cirkularnu definiciju sukoba interesa, te u ograničenom opsegu prepoznaje kako je i privid sukoba interesa problematičan za integritet obnašatelja dužnosti. Čl. 10. također operira s uskom definicijom, prepoznajući rizik za nepotističke odnose samo u zapošljavanju (bez spomena drugih oblika odnosa, npr. ugovaranja usluga), i to takvom za koje predmnijeva kako se nepotističko zapošljavanje odvija samo na relaciji izravno nadređeni-izravno podređeni.

Ova je poddefiniranost instituta sukoba interesa i nepotizma posebno problematična u odnosu na odredbu čl. 7., koja navodi kako su ustanove u sustavu znanosti i visokog obrazovanja „obvezne precizno i nedvosmisleno odrediti pravila, propise i postupke“. Ukoliko Etički kodeks OEZVO operira s relativno slabim definicijama reputacijskih rizika, teško je očekivati da će etički akti nižih razina unaprijediti tu regulaciju te je učiniti sofisticiranijom, dok bi ona logički trebala na razini znanstvenih organizacija postati još osjetljivijom i primjerenijom kontekstu svake organizacije.

¹⁷ Popis citiran prema čl. 8. Kodeksa OEZVO.

Napokon, poseban spomen zaslužuje položaj Etičkog kodeksa OEZVO u konstelaciji brojnih etičkih podsustava na razinama znanstvenih organizacija. Slijedom izmjena Kodeksa izglasanih 2015. godine, izmijenjeni članak 7. kao načelo funkcioniranja sustava etike u znanosti i visokom obrazovanju eksplicitno propisuje načelo supsidijarnosti – odlučivanja o etičkim prijestupima na najnižoj mogućoj razini, pri čemu čl. 11. st. 13. ZZDVO propisuje kako ovi akti moraju biti usklađeno s Kodeksom OEZVO.

No, ova je obaveza harmonizacije etičkih akata tijela niže razine u neskladu s intencijom izraženom u preambuli Kodeksa OEZVO, gdje je navedeno kako je:

...svrha (...) kodeksa također utvrditi očekivane odnose zasnovane na odgovornosti i poštenju, a ne izrijekom nabrajati što nije dopušteno.

Ovo je, za početak, institucionalno prilično slab odabir, budući da upravo Kodeks OEZVO treba poslužiti kao predložak za etičke akte znanstvenih organizacija, za koje je smisleno očekivati da će normirati samo ono što normira i akt koji predstavlja njihov uzor. Naravno, Kodeks OEZVO ne treba se iscrpljivati u taksativnom nabrojanju velikog broja nedozvoljenih oblika ponašanja, ali ne bi se trebao niti ograničiti na ostavljanje nekih od takvih oblika ponašanja bez eksplicitnog uporišta za reguliranje. Ovo se posebno odnosi na neadekvatnu definiciju sukoba interesa upisanu u Kodeks, koja je zatim doslovno prekopirana u etičke akte brojnih znanstvenih organizacija. Ovakva je definicija posebno neučinkovita u situaciji u kojoj ni specijalizirani akt – Zakon o sprječavanju sukoba interesa – nije doveden do visoke sofisticiranosti u razumijevanju problematike koju regulira te se dodatno, uopće ne odnosi na pripadnike znanstvene zajednice.¹⁸ Utoliko, Kodeks OEZVO ovo područje ne bi trebao ostavljati nedovoljno određenim, jer time stvara pretpostavke za eksploataciju na nižim razinama.

Rektorat Sveučilišta u Zagrebu podnio je krajem 2016. godine ustavnu tužbu kojom je osporio izmjene čl. 7. Kodeksa OEZVO iz 2015., tvrdeći kako izmjene OEZVO izravno postavljaju u hijerarhiju etičkih tijela u sustavu, i to iznad tijela koja izriču odluke s izvršnom snagom, čime je, navodi se, narušena autonomija sveučilišta.

Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske od 25. travnja 2017. razriješila je ovu situaciju, odlukom u korist prijavitelja kako ova hijerarhija postupanja uistinu narušava načelo autonomije sveučilišta.¹⁹ Obrazloženje za odluku navodi kako izmjena članka 7. u smislu eksplicitnog propisivanja hijerarhije nadležnosti neustavno i protivno statutu Sveučilišta u Zagrebu širi ovlasti OEZVO, omogućujući Odboru da svojim odlukama derogira odluke etičkih tijela sveučilišta, kojima je – u formulaciji unesenoj izmjenama Kodeksa 2015. – u etičkim postupcima nadređen i kao instanca, a ne samo kao kontrolno tijelo.

¹⁸ Osobe zaposlene u javnim znanstvenim organizacijama nisu dužnosnici u smislu čl. 3. Zakona o sprječavanju sukoba interesa.

¹⁹

[https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/7114c25caa361e3ac1257f340032f11e/c12570d30061ce54c125810d00404ac3/\\$FILE/U-II-6251-2016.pdf](https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/7114c25caa361e3ac1257f340032f11e/c12570d30061ce54c125810d00404ac3/$FILE/U-II-6251-2016.pdf)

Okvir za etičku samoregulaciju – etička tijela i etički akti znanstvenih organizacija

Ovaj dio pregleda odnosi se na pojedinačne etičke akte i etička tijela znanstvenih organizacija u Hrvatskoj. Analizom su obuhvaćeni etički podsustavi iz uzorka od ukupno 43 javne znanstvene organizacije, i to: 8 javnih sveučilišta, 10 javnih veleučilišta te 25 javnih znanstvenih instituta.

Iako visoka učilišta – sveučilišta i veleučilišta – imaju etičke kodekse koje vrijede na razini čitavih učilišta, u praksi je čest slučaj u kojem svaka od sastavnica visokog učilišta ima i svoj vlastiti etički kodeks, propisan na razini sastavnice – škole ili fakulteta. Ovaj se pregled ograničava na razinu visokih učilišta zbog ekonomičnosti pregleda, budući da samo javna sveučilišta u Hrvatskoj imaju više od 80 sastavnica.²⁰ Usto, budući da ZZDVO u čl. 112. propisuje kako znanstvene organizacije *mogou* osnivati etička tijela svojih razina ali to nisu dužne učiniti, razina visokih učilišta je hijerarhijski najniža u kojoj sve organizacije u sustavu imaju vlastite etičke akte, što s fakultetima nije slučaj.

Etički podsustavi znanstvenih organizacija važni su upravo zato što je sustav etike dizajniran na način da etički podsustavi znanstvenih organizacija budu njegovi glavni elementi, s idejom pune implementacije supsidijarnosti odlučivanja. Kako bi ovo zaduženje u praksi moglo davati rezultate, u etičke akte znanstvenih organizacija mora biti ugrađeno učinkovito načelo proaktivnosti i supsidijarnosti; tako, primjerice, Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu u čl. 10. propisuje kako su:

nadležna tijela Sveučilišta dužna (...) pravodobno djelovati radi prevencije i suzbijanja povreda Etičkog kodeksa. U tu svrhu ona trebaju pokretati postupke i poduzimati druge radnje u granicama svoje nadležnosti te istražiti sve prijave u kojima se iznosi sumnja u etičnost ponašanja članova sveučilišne zajednice.

Ovaj dio pregleda operira prvenstveno s pojmom *instituta*, shvaćenih kao elemenata regulative koji mogu biti prisutni u etičkim aktima znanstvenih organizacija. Etički akti znanstvenih organizacija ne poznaju jedinstveni format; no, u mjeri u kojoj jesu unificirani, iz većine njih vidljiva je nakana odražavanja etičkih instituta koje prepoznaje i Etički kodeks OEZVO, a osobito popisa etičkih prijestupa iz čl. 8. Kodeksa.

Glavni dio instituta etičkih akata analiziranih u ovoj sekciji odnosi se stoga na one koji su propisani Etičkim kodeksom OEZVO, čime predstavljaju predložak za sadržaj organizacijskih etičkih akata. Drugi dio čine neki od instituta koji su potencijalno uvršteni u neke od etičkih akata znanstvenih organizacija, a da pritom nemaju pandana u Etičkom kodeksu OEZVO. Naime, iako Kodeks OEZVO služi kao standard s kojim moraju biti usklađeni etički akti znanstvenih organizacija²¹, ne bi trebalo biti formalnih prepreka tome da pojedini instituti koji se u praksi pokažu vrijednima u budućnosti budu preneseni i u obrnutom smjeru – iz akata organizacija u odredbe Etičkog kodeksa OEZVO.

²⁰ <http://mozvag.srce.hr/preglednik/pregled/hr/tipvu/prikazisasastavnicom.html?sifavrsta=1&sastavnica=true>

²¹ Ovaj je stav potvrđen u siječnju 2017. priopćenjem OEZVO:

https://www.azvo.hr/images/stories/lz_medija/OEZVO-priopcenje-za-medije-sijecanj2017.pdf

Nadalje, instituti se ne moraju nužno odnositi na sadržaj etičke regulacije – mogu biti i proceduralni, osobito zato što brojne znanstvene organizacije u svojim etičkim aktima propisuju i načine funkcioniranja svojih etičkih tijela, bez da za to donose zasebne poslovničke ili ekvivalentne proceduralne akte.

Prema relevantnim podacima (v. Dodatak 1. na kraju ovog dokumenta), u Hrvatskoj operira 25 javnih znanstvenih instituta, 8 javnih sveučilišta i 11 javnih sveučilišta.

Za svaku je od navedenih znanstvenih organizacija analiziran njezin važeći etički akt, čije su odredbe o neprihvatljivim oblicima ponašanja uspoređene s odredbama sadržanima u čl. 8. Kodeksa OEZVO. Ovaj fokus na zabranu neprihvatljivih oblika ponašanja proizlazi iz relativno najveće operabilnosti tog dijela Kodeksa OEZVO u odnosu na ostatak njegovog sadržaja, koji se odnosi na „mekše“ institute i načela postupanja. Instituti kodirani brojevima od 1 do 10 preuzeti su iz Kodeksa, dok instituti označeni s S1 – S4 predstavljaju neke od mogućih inovacija koje bi smislom odgovarale sadržaju etičkih akata znanstvenih organizacija, a adresirale bi neke od sustavnih ranjivosti. U sheme je uvršteno samo onih 38 organizacija za koje su etički akti javno dostupni ili su nabavljeni putem zahtjeva podnesenih po Zakonu o pravu na pristup informacijama – 8 sveučilišta, 10 veleučilišta i 20 znanstvenih instituta.²²

²² Zatraženi su ali nisu zaprimljeni etički akti sljedećih znanstvenih organizacija: Veleučilište „Marko Marulić“ u Kninu, [Hrvatski veterinarski institut](#). Institut za jadranske kulture i melioraciju krša, [Hrvatski geološki institut](#) te [Institut za oceanografiju i ribarstvo, Split](#) naveli su u odgovoru na upite kako nemaju vlastite etičke akte, a Institut za arheologiju navodi kako je etički akt Instituta u procesu donošenja.

Iz analiziranih akata, vidljivo je kako, sveukupno gledajući, postoji razmjerno visoka razina usklađenosti između odredbi etičkih akata javnih znanstvenih organizacija i Etičkog kodeksa OEZVO kao njihovog predloška, u segmentu prepoznatih etičkih rizika koje je potrebno propisati – tako postoje instituti koje prepoznaju svi ili gotovo svi kodeksi znanstvenih organizacija, kao što je zabrana diskriminatornog postupanja ili uznemiravanja (nedvosmisleno propisan u 38/38 etičkih akata), zabrana plagiranja (37/38) ili održavanja neupravljanih sukoba interesa (34/38). Najslabije su prepoznate odredbe zabrana neistinitog prikazivanja stanja vlastitog znanstvenog opusa (13/38), zabrana naklonog citiranja literature (13/38) te zabrane višestruke recenzije i/ili objavljivanja istih radova (13/38, 12/38).

Pritom su, u prosjeku, odredbama Etičkog kodeksa OEZVO najbližnje odredbe etičkih akata znanstvenih instituta, od kojih mnogi odredbe o neprihvatljivim oblicima ponašanja i prenose izravno iz Kodeksa. No, pojedine sličnosti u formulacijama etičkih akata koje ne odražavaju sadržaj Kodeksa OEZVO upućuju i na međusobno preuzimanje odredbi između znanstvenih organizacija iste vrste.

Etički akti visokih učilišta razlikuju se od akata znanstvenih instituta utoliko što visoka učilišta u sklopu svojih etičkih akata moraju propisati i primjereno ponašanje aktera uključenih u obrazovni proces. Kod svih je analiziranih etičkih akata visokih učilišta tako prepoznata nužnost obuhvata i znanstveno-nastavnog kadra i studenata odredbama etičkih akata. No, problematično je to što mnogi od akata visokih učilišta premoćno naglašavaju one dijelove koji se odnose na obrazovni proces, zaposlenike u svojstvu nastavnika te obvezanost studenata etičkom regulativom, dok su etičke norme koje se odnose na sami znanstveni rad manje regulirane. Ovo je utoliko problematičnije što sveučilišta predstavljaju važne generatore znanstvene produkcije u Hrvatskoj

Na razini ukupnog uzorka, najveći broj analiziranih etičkih akata kao etičke prijestupe prepoznaje oblike nedvosmislenog sadržajnog lažiranja znanstvenog rada – izmišljanje ili krivotvorenje podataka ili rezultata istraživanja te plagiranje – za čime slijede prijestupi vezani uz manipuliranje autorstvom, kao što su lažno pripisivanje ili uskrata autorstva radova. Univerzalna je i odredba o zabrani diskriminatornog ponašanja, postupanja iz predrasuda i uznemiravanja, a gotovo je svugdje prisutna i refleksija „slabe“ definicije sukoba interesa iz Kodeksa OEZVO. Naime, niti jedno od analiziranih tijela nije pokazalo angažman u detaljnijem reguliranju područja sukoba interesa te su odredbe u organizacijskim etičkim aktima mahom jednako šture kao ona u Kodeksu OEZVO, ili formulirane još ograničenije, umjesto da svaka od organizacija prepozna specifične rizike koji proizlaze iz organizacijskog iskustva, znanstvenog polja u kojem radi te u ovisnosti o dionicima s kojima organizacija u svojem radu dolazi u kontakt. Ovo neprepoznavanje specifičnih rizika predstavlja ujedno i najrašireniju slabost sustava na razinama organizacija. Konačno, odredbe Kodeksa OEZVO o višestrukum publiciranju istih radova i korištenju višestrukih instanci za recenziju radova znatno se manje dosljedno pojavljuju u etičkim aktima znanstvenih organizacija.

Korištenje javnog djelovanja za promicanje političkih stajališta također je široko prepoznato kao prijestup, ali je općenito čak i manji problem od rada u kontekstu podijeljenih lojalnosti između akademskih standarda i konkretnih osobnih povezanosti. Malo će tko u akademskoj

zajednici svoju poziciju i javne nastupe u svojstvu pripadnika akademske zajednice koristiti za otvoreno agitiranje za neku političku opciju, ali realnost je takva da mnogi članovi akademske zajednice jesu osobno povezani s javnim dužnosnicima. Zahvaljujući toj činjenici, oni moraju posebno paziti na održavanje primjerene distance prema njima i s posebnim marom upravljati svojim potencijalnim sukobima interesa, u širem opsegu negoli je sada sustavno prepoznat.

Autoplagiranje je institut koji je eksplicitno prepoznat samo u ograničenom dijelu (6/38) analiziranih etičkih akata znanstvenih organizacija, dok su drugi ograničeni na zabranu plagiranja. Problem autoplagiranja ima specifične implikacije – iako se ne radi o nepoštenom preuzimanju tuđeg intelektualnog rada, autoplagiranje predstavlja nekorektno korištenje već produciranog znanstvenog rada utoliko što omogućava plagijatoru lažno predstavljanje opsega vlastite znanstvene produkcije. Ovakvo umjetno povećavanje broja objavljenih radova koji se ne temelje na originalnom istraživačkom radu olakšava napredovanje u znanstvenoj hijerarhiji, što sa sobom donosi brojne koristi, među kojima su i prioritet u izborima u viša znanstvena i znanstveno-nastavna zvanja, povećanje plaće, veći broj mentorstava diplomskih studenata i doktorskih kandidata, bolje pozicioniranje na natječajima za financiranje i sudjelovanje u istraživačkim projektima itd. U debati o etičkim prijestupima znanstvenika, zahtjev za prepoznavanjem autoplagiranja je sofisticiraniji od zabrane drugih oblika akademskog nepoštenja, ali time nije manje važan ili manje štetan za reputaciju znanstvene produkcije u Hrvatskoj.

Kroz intervju, pokazalo se kako postoji još jedna slabost koja je često ugrađena u proceduralne dijelove etičkih kodeksa znanstvenih organizacija – ovlast čelnika organizacija (dekana veleučilišta, rektora sveučilišta, ravnatelja instituta) da prijave podnesene etičkim tijelima svojih organizacija aktivno prenose etičkim tijelima, stavljajući ih na raspravu na vijećima tih organizacija (veleučilišnim vijećima, senatima sveučilišta, znanstvenim vijećima znanstvenih instituta). Budući da čelnici znanstvenih organizacija utvrđuju dnevne redove vijeća svojih organizacija, ovakvim su odredbama oni stavljeni u mogućnost blokiranja rasprave o etičkim prijestupima njihovim pomicanjem „na dno“ dnevnog reda, čime potencijalno mogu otupiti mogućnost etičkih tijela da uopće odlučuju o nekim predmetima. Implementacijski rizik za etičke akte na svim razinama predstavlja činjenica da su tijela zadužena za njihovo tumačenje i provedbu – etička tijela znanstvenih organizacija – sastavljena redovito od zaposlenika tih organizacija, s malo ili nimalo prostora za uključivanje vanjskih članova. Tako zaposlenici znanstvenih instituta odlučuju o etičkim prijestupima svojih kolega, osoblje i studenti sveučilišta²³ odlučuju o svojim kolegama, profesorima i pretpostavljenima, a OEZVO nema mogućnosti utjecati na sadržaj odluka koje donose tijela znanstvenih organizacija već se samo o njima očitovati. Potencijalno rješenje „propusnosti“ etičkih podsustava nižih razina stoga samo dijelom može biti stroža regulacija na razini znanstvenih organizacija, dok je još i važnije da same znanstvene organizacije osvijeste

²³ Kod visokih učilišta, čl. 112. st. 13. ZZDVO propisuje kako minimalno jedan član svakog etičkog povjerenstva visokih učilišta mora biti student.

potrebu izvanjskog nadzora nad svojim radom te steknu praksu obraćanja tijelima više razine (sve do OEZVO) kada za time unutar organizacije postoji zahtjev.

Etički kodeks Sveučilišta u Rijeci²⁴ svojom strukturom odskaka od drugih analiziranih etičkih akata znanstvenih organizacija, utoliko što ne samo da je sadržajno razrađeniji i operira opsežnijim definicijama neprihvatljivih oblika ponašanja te načela kojima se trebaju voditi svi sudionici visokoobrazovnog procesa, već se i izrijekom poziva na izvore prema kojima je oblikovan, a među kojima se nalaze i akti domaćih i inozemnih sveučilišta, strukovnih organizacija te selekcija stručne literature o akademskoj etici.²⁵ Iako bi i samo bliže reflektiranje Kodeksa OEZVO bilo dobar odabir za dopunu sadržaja većine etičkih akata znanstvenih organizacija, odabir referiranja na specijaliziranu literaturu potencijalno je još vredniji jer u većoj mjeri postavlja temelje za organizacijsko učenje i prepoznavanje specifičnih rizika za etički podsustav svake organizacije.

Zaključak i preporuke

Vraćajući se na početak i opservaciju OEZVO o padu akademskih standarda zbog „pogodovanja partikularnim političkim interesima“²⁶, kao mogući se nameću dva općenita uzroka za takvu ocjenu: ili su akti nižih razina dobro usklađeni s Preporukom/Kodeksom OEZVO pa se ne provode adekvatno, ili nisu uopće adekvatno usklađeni. Nalazi analize etičkih akata znanstvenih organizacija upućuju na razmjerno visoku usklađenost posebnih etičkih akata s Etičkim kodeksom OEZVO, ali i na postojanje slabosti u proceduralnom aspektu rada etičkih tijela, iz čega proizlazi zaključak kako je slabost sustava etike u znanosti i visokom obrazovanju prvenstveno u njegovom provedbenom dijelu, a tek manjim dijelom u nedostatnoj normiranosti.

Iako je ovaj pregled ograničen na institucionalnu razinu, nije moguće izbjeći referencu na stanje u praksi, osobito kad konstataciju o njemu javno iznese OEZVO, kao tijelo koje ima najobuhvatniji pregled nad etičkim sustavom u znanosti i visokom obrazovanju. Na to ukazuju napomena o „više desetaka pristiglih predmeta u protekle dvije godine“ iz priopćenja OEZVO s početka 2017. godine, kao i činjenica da OEZVO nije funkcionirao od 2011. do 2014. jer nije bio izabran a zbog čega je novi saziv Odbora, formiran 2014., zatekla arhiva slučajeva o kojima nisu nikad bila donesene odluke:

*Odbor će na dnevni red staviti i sve dosad neobrađene slučajeve iz prethodnoga saziva Odbora. Odbor, naime, nije funkcionirao od veljače 2011. do jeseni 2014. jer Sabor nije imenovao njegove članove.*²⁷

²⁴

http://www.uniri.hr/files/staticki_dio/propisi_i_dokumenti/Eticki%20kodeks%20Sveucilista%20u%20Rijeci.pdf

²⁵ Etički kodeks Sveučilišta u Rijeci, str. 31.

²⁶ priopćenje OEZVO, siječanj 2017.

²⁷ <http://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/razmatraju-prijavu-protiv-barisica-on-prijavljuje-odbor-ustavnom-sudu/5193543/>

No, potrebno je napomenuti kako i sam OEZVO vlastitu poziciju i relevantnost u sustavu oslabljuje nekonzistentnim praksama objave informacija o svojem radu, čime postaje utoliko manje vjerojatno da će ubuduće uspješno ukazati na svoju važnost i funkcionirati kao tijelo koje je stanju poboljšavati praksu nižih razina ukazivanjem na probleme i javnim preporukama za usavršavanje sustava. Upravo suprotno, ovo kvarenje prakse potiče dojam kao da se OEZVO aktivno nastoji izuzeti od objavljivanja informacija o svom radu, odnosno čak i o onim aspektima svojeg rada koji su ranije već bili učinjeni javnima.

Zaključnim paragrafom teksta izvještaja OEZVO Saboru za razdoblje od rujna 2014. do siječnja 2016., sam je Odbor izrekao preporuku za svoj budući rad²⁸:

Naime, ostaje nepobitna činjenica da Odbor nije ovlašten za donošenje izvršnih odluka pa jedino što mu preostaje jest da uporno nastoji potaknuti institucijska etička povjerenstva da učinkovito obavljaju svoje zadatke, kažnjavaju utvrđene prekršaje te uprave institucija ili druga relevantna tijela obavijeste o povredi etičkih načela.

Mislimo da bi trebalo preciznije odrediti ovlasti Odbora, ali i dati mu mogućnost da jasna kršenja Kodeksa ili sankcionira sam, ili ima ovlasti tražiti od institucijskih etičkih povjerenstava da tu zadaću obave. Hvala.

Preporuka za određivanje funkcije OEZVO u sustavu

S obzirom na zaključak kako je problem funkcioniranja etičkih tijela znanstvenih organizacija prvenstveno u provedbenom dijelu, a tek u manjoj mjeri u nedostatnoj normiranosti (uz iznimku neadekvatnog bavljenja temom sukobom interesa), kao relativno jednostavno se rješenje nameću normativne dopune na razini Kodeksa OEZVO, koji funkcionira kao primjer za niže razine. Kao institucionalni odabir na razini OEZVO, osim održanja trenutnog stanja, moguća su dva moguća rješenja za jačanje njegove funkcije unapređivanja sustava:

- snažnije normirati sukob interesa u sadržaju OEZVO te tražiti implementaciju tako osnažene definicije u etičkim kodeksima znanstvenih organizacija, u smislu da se „sukobi interesa i privrženosti“ dodatno definiraju kao odnosi koji mogu postojati i u potpunosti unutar samih znanstvenih organizacija (a ne samo u odnosu na vanjske aktere), i to obzirom na širi spektar odnosa (npr. sukobi interesa kroz ugovorne odnose, projektna partnerstva, razni ne-vlasnički i ne-financijski interesi), u situacijama u kojima je utvrdivo da je zaštita pojedinaca zaposlenih pri znanstvenim organizacijama stavljena ispred poštivanja načela znanstvene etike;
- zadržati dosadašnje ovlasti OEZVO u većini pitanja, a uspostaviti instancijsku nadležnost OEZVO nad pitanjima sukoba interesa, u smislu jačanja i uspostave obvezujuće snage definicije instituta „sukoba interesa i privrženosti“ na način da se OEZVO omogući revizija interesnih povezanosti osoba koje su bile involvirane u donošenje odluka etičkih tijela nižih razina, kao i onih o kojima su te odluke bile donošene; ovo bi predstavljalo povećanje opsega ovlasti OEZVO, ali predstavljalo bi jačanje stvarne mogućnosti da Odbor testira odluke nižih instanci za koje je moguće razumno pretpostaviti da su bile donesene s ciljem (samo)zaštite znanstvenih organizacija i očuvanja privatnih interesa njihovih zaposlenika.

28

https://www.azvo.hr/images/stories/tijela_agencije/oze/Godi%C5%A1nji_izvje%C5%A1taj_Odbor_za_etiku_rujan_2014-sije%C4%8Danj_2016.pdf

Odluka Ustavnog suda iz travnja 2017. učinila je efektivno nemogućima takve izmjene akata koji reguliraju rad OEZVO koje bi Odboru dale ovlasti pravog instancijskog, „drugostupanjskog“ tijela – ovlast preispitivanja i, ukoliko se utvrdi pristranost u odlučivanju ili pogodovanje samozaštiti znanstvenih institucija, pod određenim uvjetima i ovlast revizije odluka etičkih tijela nižih razina. Prema važećem Kodeksu OEZVO, posljednji paragraf čl. 7. koji govori o OEZVO kao o „posljednjoj instanci“ odlučivanja i dalje ne sadrži eksplicitnu ovlast OEZVO da izriče obvezujuće odluke – no, bavljenje sadržajem odluke USUD-a preostaje za neku drugu analizu.

Preporuke za unapređenje prakse

1. Pozicija OEZVO u sustavu treba biti očuvana u budućim izmjenama ZZDVO, uvažavajući ulogu Odbora kao kontrolnog i savjetodavnog tijela za sustav etike u znanosti i visokom obrazovanju.
2. Treba zatražiti očitovanje i preporuke Povjerenika za informiranje vezane uz prakse objave podataka o radu OEZVO, kao i autoritativno tumačenje o obvezama i dosadašnjoj praksi objavljivanja odluka OEZVO iz perspektive prava na pristup informacijama.
3. I OEZVO i sve znanstvene organizacije trebaju objavljivati izvješća i druge relevantne dokumente o svojem radu pravodobno i u strojno pretraživim oblicima.
4. Potrebno je dodatno definirati i čvršće normirati pojedine institute u Etičkom kodeksu OEZVO, a specifično one koji se odnose na:
 - Eksplicitno prepoznavanje instituta regulacije sukoba interesa kao obveze znanstvenih organizacija na razini organizacije, s organizacijski specifičnim odredbama utemeljenima na prepoznatim rizicima,
 - Definiranje eklatantnog pretpostavljanja osobnih lojalnosti standardima znanstvene etike kao oblika neprihvatljivog ponašanja,
 - Definiranje autoplagiranja kao izdvojenog oblika akademskog nepoštenja, određenog kao „*prepisivanje ili preuzimanje ideja, misli, riječi i rezultata iz autorovih vlastitih prethodno objavljenih radova i njihovo prikazivanje kao novih i prethodno neobjavljenih, ili propust u navođenju autorovih prethodnih radova kao postojećih izvora*“.
5. Treba sustavno omogućiti sudjelovanja vanjskih članova etičkih tijela u konzultativnoj ili odlučivačkoj ulozi u etičkim tijelima znanstvenih organizacija, kako bi se stvorila protuteža sklonosti samozaštiti tijela sastavljenih samo od zaposlenika organizacija.
6. Treba otvoriti raspravu o prijedlogu iz posljednjeg objavljenog izvještaja o radu OEZVO²⁹, o osnivanju specijaliziranog tijela (ili više njih) koje bi se bavilo samo provjerom navoda o plagiranju te za utvrđene plagijate izricalo sankcije, uzimajući u

29

https://www.azvo.hr/images/stories/tijela_agencije/oze/Godi%C5%A1nji_izvje%C5%A1taj_Odbor_za_etiku_rujan_2014-sije%C4%8Dani_2016.pdf

obzir činjenicu da etička tijela na razinama znanstvenih organizacija uglavnom već postoje.

7. Treba definirati položaj OEZVO prema obvezama koje proizlaze iz Zakona o pravu na pristup informacijama, poželjno u smislu uvođenja prakse najave sjednica OEZVO i objave redigiranih („zacrñjenih“) materijala sa sjednica, a minimalno dnevnih redova i zapisnika o glasanju.
8. Treba eksplicitno definirati obveze etičkih tijela znanstvenih organizacija koje proizlaze iz Zakona o pravu na pristup informacijama, uz puno uvažavanje važnosti zaštite osobnih podataka.
9. U Poslovniku OEZVO treba iscrpno definirati koje sve informacije o radu Odbora mogu biti diskrecijski proglašene povjerljivima.
10. Treba provesti savjetovanje unutar znanstvene i visokoobrazovne zajednice o koruptivnim, nepotističkim i rizicima nereguliranih sukoba interesa te pokrenuti participativnu izradu modela za čvršće normiranje ovih tema.
11. Sve znanstvene organizacije trebaju donijeti vlastite etičke akte i uspostaviti vlastita etička tijela.
12. Sve znanstvene organizacije trebaju preuzeti popis neprihvatljivih ponašanja iz čl. 8. Kodeksa OEZVO kao minimalni skup područja koja trebaju regulirati svojim etičkim aktima.
13. Etička tijela sveučilišta trebaju provesti kontrolu usklađenosti etičkih akata svih svojih sastavnica sa sveučilišnim etičkim aktima i Kodeksom OEZVO.
14. Treba uspostaviti sustavnu edukaciju za mlade znanstvenike o etički dozvoljenim i nedozvoljenim praksama kako bi se spriječilo kršenja etičkih standarda zbog neznanja ili nedostatka izobrazbe u sklopu samih studijskih programa.
15. U etičkim aktima znanstvenih organizacija treba dodatno razraditi odredbe o neprihvatljivosti nezasluženog navođenja autorstva, kako bi se one mogle adekvatno razlikovati od mentoriranja mladih znanstvenika, obzirom na specifično znanstveno područje u kojemu organizacija djeluje.
16. Treba formirati javno dostupni repozitorij znanstvenih radova i doktorskih disertacija kojeg je moguće obrađivati alatima za detektiranje podudarnosti između tekstova, radi težeg prikrivanja plagijata.
17. U svim znanstvenim organizacijama gdje ona postoji, treba odbaciti praksu pokretanja etičkih postupaka preko čelnika organizacija, kako bi se izbjeglo postojanje instancije koja ima mogućnost „filtriranja“ etičkih prijava.
18. OEZVO treba izdati preporuku za načela sastavljanja te poželjne profile članstva etičkih tijela znanstvenih organizacija, koja će uzeti u obzir reputacije članova, pripadnost različitim generacijama znanstvenika, mogućnosti za uključivanje vanjskih članova te postupke za minimaliziranje sukoba interesa u sastavu tih tijela.
19. Sve znanstvene organizacije trebaju u svojim etičkim aktima propisati takve mehanizme prijavljivanja koji i prijavljene osobe i prijavitelje štite od posljedica

uključenosti u etičke postupke, a prijavitelje štite od pokušaja odmazde nakon donošenja odluke.

20. Etičke kodekse znanstvenih organizacija treba eksplicitno utemeljiti na međunarodno priznatim standardima, a koji proizlaze iz relevantnih međunarodnih dokumenata i najviše razine spoznaje o znanstvenoj i akademskoj etici.

Popis referenci

Popis korištenih dokumenata

Zakonski akti:

1. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 60/15)
2. Zakon o pravu na pristup informacijama (NN 85/15)
3. Zakon o sprječavanju sukoba interesa (NN 57/15)

Podzakonski akti i pravilnici:

Poslovnik OEZVO	Etički kodeks Hrvatskog šumarskog instituta, Jastrebarsko
Etički kodeks OEZVO	Etički kodeks Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar
Etički kodeks Sveučilišta Sjever	Etički kodeksa Instituta za migracije i narodnosti, Zagreb
Etički kodeks znanstvene djelatnosti Sveučilišta Sjever	Etički kodeks Instituta za antropologiju
Etički kodeks Sveučilišta u Dubrovniku	Etički kodeks Instituta za društvena istraživanja, Zagreb
Etički kodeks Sveučilišta u Osijeku	Etički kodeks Instituta za etnologiju i folkloristiku
Etički kodeks Sveučilišta u Puli	Etički kodeks Instituta za filozofiju
Etički kodeks Sveučilišta u Rijeci	Etički kodeks Instituta za fiziku
Etički kodeks Sveučilišta u Splitu	Etički kodeks Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Etički kodeks Sveučilišta u Zadru	Etički kodeks Instituta za javne financije
Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu	Etički kodeks Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada
Etički kodeks Međimurskog veleučilišta u	Etički kodeks Instituta za poljoprivredu i

Čakovcu	turizam, Poreč
Etički kodeks Tehničkog veleučilišta u Zagrebu	Etički kodeks Instituta za povijest umjetnosti
Etički kodeks Veleučilišta "Lavoslav Ružička" u Vukovaru	Etički kodeks Instituta za razvoj i međunarodne odnose, Zagreb
Etički kodeks Veleučilišta "Nikola Tesla" u Gospiću	Etički kodeks Instituta za turizam, Zagreb
Etički kodeks Veleučilišta u Karlovcu	Etički kodeks Poljoprivrednog instituta Osijek
Etički kodeks Veleučilišta u Požegi	Etički kodeks Staroslavenskog instituta
Etički kodeks Veleučilišta u Rijeci	Etički kodeks Hrvatskog šumarskog instituta
Etički kodeks Veleučilišta u Šibeniku	Etički kodeks Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu
Etički kodeks Veleučilišta u Slavanskom Brodu	Etički kodeks Hrvatskog instituta za povijest, Zagreb
Etički kodeks Ekonomskog instituta, Zagreb	Etički kodeks Instituta Ruđer Bošković

Sugovornici/-ce u polustrukturiranim intervjuima:

Rbr.	Ime sugovornika/-ce	Afilijacija
1.	prof. dr. sc. Tomislav Bracanović	Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu
2.	Ana Brakus	novinarka tjednika Novosti
3.	Ivana Kalogjera	bivša glavna savjetnica u kabinetu ministra znanosti i obrazovanja (2012.-2015.)
4.	akademik dr. sc. Vlatko Silobričić	Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
5.	doc. dr. sc. Nebojša Zelić	Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci

Dodatak 1.: Popis znanstvenih organizacija uključenih u pregled

Prema podacima Agencije za znanost i visoko obrazovanje³⁰ i Upisniku znanstvenih organizacija³¹, javni znanstveni instituti u Hrvatskoj su (abecednim redom):

1. Ekonomski institut, Zagreb,
2. Hrvatski geološki institut,
3. Hrvatski institut za povijest, Zagreb,
4. Hrvatski šumarski institut, Jastrebarsko,
5. Hrvatski veterinarski institut, Zagreb,
6. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
7. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb,
8. Institut Ruđer Bošković,
9. Institut za antropologiju,
10. Institut za arheologiju,
11. Institut za društvena istraživanja, Zagreb,
12. Institut za etnologiju i folkloristiku,
13. Institut za filozofiju,
14. Institut za fiziku,
15. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje,
16. Institut za jadranske kulture i melioraciju krša, Split,
17. Institut za javne financije,
18. Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada,
19. Institut za oceanografiju i ribarstvo,
20. Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč,
21. Institut za povijest umjetnosti,
22. Institut za razvoj i međunarodne odnose, Zagreb,
23. Institut za turizam, Zagreb,
24. Poljoprivredni institut Osijek,
25. Staroslavenski institut.

Javna sveučilišta u Hrvatskoj su:

1. Sveučilište Sjever,
2. Sveučilište u Dubrovniku,
3. Sveučilište u Osijeku,
4. Sveučilište u Puli,
5. Sveučilište u Rijeci,
6. Sveučilište u Splitu.
7. Sveučilište u Zadru,
8. Sveučilište u Zagrebu.

³⁰ <https://www.azvo.hr/hr/znanost/znanstvene-organizacije>

³¹ http://imamopravoznati.org/request/otvaranje_baze_podataka_popis_vi#incoming-905

Javna veleučilišta u Hrvatskoj su:

1. Međimursko veleučilište u Čakovcu,
2. Tehničko veleučilište u Zagrebu,
3. Veleučilište "Lavoslav Ružička" u Vukovaru,
4. Veleučilište "Marko Marulić" u Kninu,
5. Veleučilište "Nikola Tesla" u Gospiću,
6. Veleučilište u Karlovcu,
7. Veleučilište u Požegi,
8. Veleučilište u Rijeci,
9. Veleučilište u Šibeniku,
10. Veleučilište u Slavanskom Brodu,
11. Zdravstveno veleučilište u Zagrebu.

Dodatak 2.: Instituti prepoznati u etičkim aktima znanstvenih organizacija

Tablica 1.: Kodovi nedozvoljenih radnji i dodatnih obveza prepoznatih u etičkim aktima znanstvenih organizacija

Kod	Institut u etičkom aktu znanstvene organizacije
1	izmišljanje podataka ili rezultata;
2	krivotvorenje ili manipulacija podataka ili rezultata;
3	plagiranje – prepisivanje ili preuzimanje ideja, misli, riječi i rezultata drugih autora i prikazivanje kao svojih ili novih;
4	onemogućivanje rada drugih znanstvenika;
5	višestruke publikacije istovjetnoga izvornog znanstvenog rezultata (osim pod posebnim uvjetima);
6	istodobno slanje rukopisa znanstvenih radova na recenziju ili objavljivanje u više časopisa;
7	zloupotreba autorstva: a. poklonjeno autorstvo, b. podmetanje autorstva, c. brisanje s popisa autora;
8	namjerno krivo ili naklono citiranje literature;
9	iskrivljeno i neistinito obavještanje o stanju vlastitih radova;
10	skrivanje sukoba interesa i privrženosti;
S1	obveza jasnog atribuiranja javnih nastupa – odvajanja stava znanstvenika od organizacije;
S2	obveza ophođenja s dostojanstvom, bez predrasuda, diskriminacije ili uznemiravanja;
S3	dodatna ili sofisticiranija regulacija problematike sukoba interesa i/ili nepotizma;
S4	eksplicitna zabrana zloupotrebe pozicije autoriteta (samo za visoka učilišta);

Tabela 2.: Nedozvoljeni oblici ponašanja i dodatni etički instituti prepoznati u etičkim aktima sveučilišta

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	S1	S2	S3	S4
Sveučilište Sjever	Green	Green	Green	Yellow	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Sveučilište u Dubrovniku	Red	Red	Green	Red	Green	Green	Red	Yellow	Red	Green	Green	Green	Red	Red
Sveučilište u Osijeku	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Green	Red	Red	Yellow	Red	Green	Red	Green
Sveučilište u Puli	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Sveučilište u Rijeci	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Green	Red	Red	Green	Green	Green	Yellow	Green
Sveučilište u Splitu	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Green	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Sveučilište u Zadru	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Green	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Sveučilište u Zagrebu	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Yellow	Green

Legenda:

Green Institut postoji u etičkom aktu

Yellow Institut postoji u etičkom aktu, ali u ograničenom ili uvjetnom obliku

Red Institut ne postoji u etičkom aktu

Tabela 3.: Nedozvoljeni oblici ponašanja i dodatni etički instituti prepoznati u etičkim aktima veleučilišta

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	S1	S2	S3	S4
Međimursko veleučilište u Čakovcu	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Red
Tehničko veleučilište u Zagrebu	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Yellow	Green
Veleučilište "Lavoslav Ružička" u Vukovaru	Red	Red	Green	Yellow	Red	Red	Yellow	Yellow	Red	Red	Red	Green	Yellow	Green
Veleučilište "Nikola Tesla" u Gospiću	Red	Yellow	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Veleučilište u Karlovcu	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Yellow	Red	Red	Green	Green	Green	Yellow	Green
Veleučilište u Požegi	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Green	Red	Red	Green	Red	Green	Red	Green
Veleučilište u Rijeci	Yellow	Green	Green	Red	Red	Red	Green	Red	Red	Green	Green	Green	Red	Green
Veleučilište u Šibeniku	Green	Green	Green	Red	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Green	Green	Red	Green
Veleučilište u Slavonskom Brodu	Green	Green	Green	Green	Red	Red	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Red	Green	Red	Green
Zdravstveno veleučilište u Zagrebu	Red	Red	Green	Yellow	Red	Red	Red	Red	Red	Green	Red	Green	Yellow	Red

Tabela 4.: Nedozvoljeni oblici ponašanja i dodatni etički instituti prepoznati u etičkim aktima znanstvenih instituta

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	S1	S2	S3
Ekonomski institut, Zagreb													
Hrvatski institut za povijest, Zagreb													
Hrvatski šumarski institut, Jastrebarsko													
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar													
Institut Ruđer Bošković													
Institut za migracije i narodnosti, Zagreb													
Institut za antropologiju													
Institut za društvena istraživanja, Zagreb													
Institut za etnologiju i folkloristiku													
Institut za filozofiju													
Institut za fiziku													
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje													
Institut za javne financije													
Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada													
Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč													
Institut za povijest umjetnosti													
Institut za razvoj i međunarodne odnose, Zagreb													
Institut za turizam, Zagreb													
Poljoprivredni institut Osijek													
Staroslavenski institut													

